

**PLNOU PAROU
DO VODŇAN**

Jihočeský kraj

Městské muzeum
a galerie Vodňany
Česká republika

- 1_ Náměstí Svobody s kostelem Narození Panny Marie
- 2_ Synagoga
- 3_ Lékárna
- 4_ Spořitelna
- 5_ Městský úřad
- 6_ Socha Republiky
- 7_ Deska spisovatele Františka Heritese
- 8_ Desky básníka Otakara Mokrého

odňany město

odňanské hrady

1_ Opevnění na jižní straně

2_ Most v Písecké ulici

3_ Socha sv. Jana Nepomuckého

4_ Jižní bašta

5_ Jihovýchodní bašta

6_ Jižní příkop

7_ Jihozápadní příkop s parkánem

8_ Západní bašta

Bývalé královské město Vodňany leží na řece Blanici obklopeno rybníky, při severozápadním okraji Českobudějovické pánve, v srdci jižních Čech. Rybářská tradice a možnosti sportovního rybolovu v malebné krajině s řadou historických památek patří mezi hlavní důvody, proč naše město navštívit a po určitý čas zde pobýt.

Pojmenování města a jeho vznik

Město bylo vystavěno v oblasti někdejších mokřadů při dolním toku řeky v blízkosti archeologicky doložené osady. Starobylé jméno Vodná označovalo místo, kde se nacházela voda po celý rok. Název Vodňany byl odvozen ze skutečnosti, že byla vybudována nová obec obyvatel z Vodně. Lze se také setkat s obrazným pojmenováním Aquileia Bohemorum, české Benátky. Urbanistické řešení města i archeologické nálezy datují jeho počátky do druhé poloviny 13. století. Přestože první písemná zmínka pochází až z roku 1318, vše naznačuje, že město bylo založeno v průběhu vlády Přemysla Otakara II. (1253 – 1278). Za nejčennější dochovanou středověkou listinu je považováno privilegium krále Jana Lucemburského z roku 1335. Vodňany se sice řadily mezi nejmenší a nejméně majetná královská města, ale spolu s Českými Budějovicemi a Pískem tvořily základ královské moci v jižních Čechách vůči dominantnímu šlechtickému rodu Rožmberků.

Vodňanské rybářské dny

Město Vodňany, Střední rybářská škola Vodňany a Fakulta rybářství a ochrany vod Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích jsou od roku 1991, zpravidla v polovině měsíce května, hlavními garanty konání tohoto týdenního svátku profesionálních i sportovních rybářů. Velmi oblíbený je „den otevřených dveří“ v obou školách. Zájemci mohou navštívit nejen prostory učeben, ale také sítářskou dílnu, akvaristický sál, školní muzeum a pokusništní, genetické centrum – liheň, rybochovné pracoviště, laboratoře Výzkumného ústavu rybářského a hydrobiologického aj. Rybářský jarmark na náměstí doprovází kulturní program, kterého se pravidelně účastní umělecké soubory z partnerských měst.

Městský znak a prapor

Ústředním motivem znaku města Vodňan je vyobrazení havíře v zeleném kabátě s kápí na zlatém poli, který drží štít s českým lvem a je obklopen hornickým náradím. Jeho předobraz se dochoval na pečeti z roku 1562. Byl zřejmě odvozen od středověkého dolování drahých kovů v nedalekých Svobodných horách a rýžování zlata na řece Blanici a při Radomilickém potoce. Návštěvník spatří znak na budově městského úřadu, na kašně uprostřed náměstí Svobody a na východní straně věže kostela Narození Panny Marie. Z něho byl odvozen současný městský prapor v barvách zelené a zlaté, který město od roku 1996 užívá při slavnostních příležitostech.

Rybníkářství a rybářství

Obec i jednotliví měšťané založili předešlému lomu 15. a 16. století až 30 rybníků na ploše 250 hektarů. Vytvořili tak neopakovatelný jihočeské krajiny, který se nám zachoval do Chov ryb přinášel značné příjmy do města. Hustá rybníční síť na severní straně město v roce 1528 dokončena výstavbou největší Dřemliny o rozloze 75 hektarů, situovaná chodně směrem na Čičenice. Tehdejší investiční akce přinesla nutnost uzavření městem a poddanými sousedních panství pozemky vedla odpadní stoka z rybníka pouštění je zaplavovala a poškozovala. Majitelé odškodné ve formě ryb. Majitelé pozemků být dobrými sousedy a rybářům i konšalně přinášeli při výlovu rybníka na hráz ryby koláče. Tato originální směna, která na počátku listopadu dodržuje, založila tradici v celém českém rybářství. Slavné rybářské sezóny je také spojeno s pasčlenů rybářského cechu pod ochranou

Čtřípky z historie a současnosti města Vodňany

ím na pře-
še větší než
ráz části
oposud.
ské poklad-
města byla
šší rybníka
ého jihový-
imordána
í dohody mezi
ví. Přes jejich
a při jeho vy-
Město nabídlo
nků se ukázali
elům pravidel-
za obdržené
á se dodnes
a ojedinelou
nostní ukončení
sováním nových
ou sv. Petra.

Vodní mlýny

V současnosti se v katastru města nachází jedenáct mlýnů, u kterých je zpravidla užíváno pojmenování po posledních majitelích – mlynářích. Mlynářství patřilo od středověku k tradičnímu řemeslům na Vodňansku. Jeho soumrak nastal až ve 40. letech 20. století spolu s hospodářskými a společenskými změnami a zejména s velkovýrobou mlynářských produktů. Mlýny pak byly využívány pouze jako hospodářské budovy. Některé z nich mají již více než 70 let v provozu turbíny k výrobě elektriny. Nová budoucnost čekala na konci 20. století na Loucký mlýn, který dnes slouží jako zdravotnické zařízení. V Mosteckém mlýně jeho majitel zachránil původní dřevěné vybavení a tak mohl na počátku 21. století otevřít muzeum mlynářského řemesla a zprovoznit novou vodní elektrárnu.

Kapr po vodňansku

Historické prameny dokládají, že vodňanské ryby měly vynikající pověst. Vždy se prodávaly nejen ve městě samém a v jeho okolí, ale vozily se na trhy do Pasova, Lince a Salcburku. Pochutnávali si na nich i na papežském dvoře. Neváhejte a délku pobytu ve Vodňanech si prodlužte návštěvou místních restaurací, které nabízí chutné pokrmy z různých druhů ryb (nejen vodňanských) i lákové rybí lahůdky. Nebo si kupte rybu v městských sádkách a upravte si ji dle vyzkoušeného doporučení: „Nejlepší kapr je jen tak obyčejně po vodňansku na špeklu a cibuli. Přidejte zelenou papriku i rajčata a servírujte.“ Dobrou chuť!

Vodňanské osobnosti

Dějiny města jsou spojeny se jmény mnoha významných osobností. Vodňany jsou rodným městem humanistického básníka Jana Kampana Vodňanského, významných houslových virtuosů Marie Heritesové-Kohnové a Váši Příhody i malíře Antonína Waldhausera. V roce 1856 zde naposledy před svou smrtí vystoupil na jeviště dramatik Josef Kajetán Tyl. Dočasným domovem se Vodňany staly spisovateli Juliu Zeyerovi, který s přáteli Františkem Heritesem a Otakarem Mokrým tvořil tzv. Vodňanský literární trojlístek. V současnosti je každoročně místní knihovnou udělována jihočeským spisovatelům literární cena „Zeyerův hrnek“. V letech 1894 – 1897 nakreslil návrhy k výzdobě zdejšího děkanského kostela Mikoláš Aleš. Ve 20. století zde delší dobu žili malíři Jan Zrzavý a Václav Štětka.

Kostely a modlitebny

- 1_ Bývalá synagoga
- 2_ Kaple sv. Vojtěcha
- 3_ Kostel Narození Panny Marie
- 4_ Husův sbor
- 5_ Kostel sv. Jana Křtitele

Drobné církevní stavby

- 6_ Misijní kříž u kostela
Narození Panny Marie (*Husova ulice*)
- 7_ Děkanská hrobka (*park Jana Pavla II.*)
- 8_ Kaplička (*park Jana Pavla II.*)
- 9_ Kaplička 14 svatých pomocníků
(*ulice Za kapličkou*)
- 10_ Kaplička Panny Marie
(*Zátiší, u rybářské školy*)
- 11_ Kaplička sv. Jana Nepomuckého
(*Rechle*)

Hradební bašty

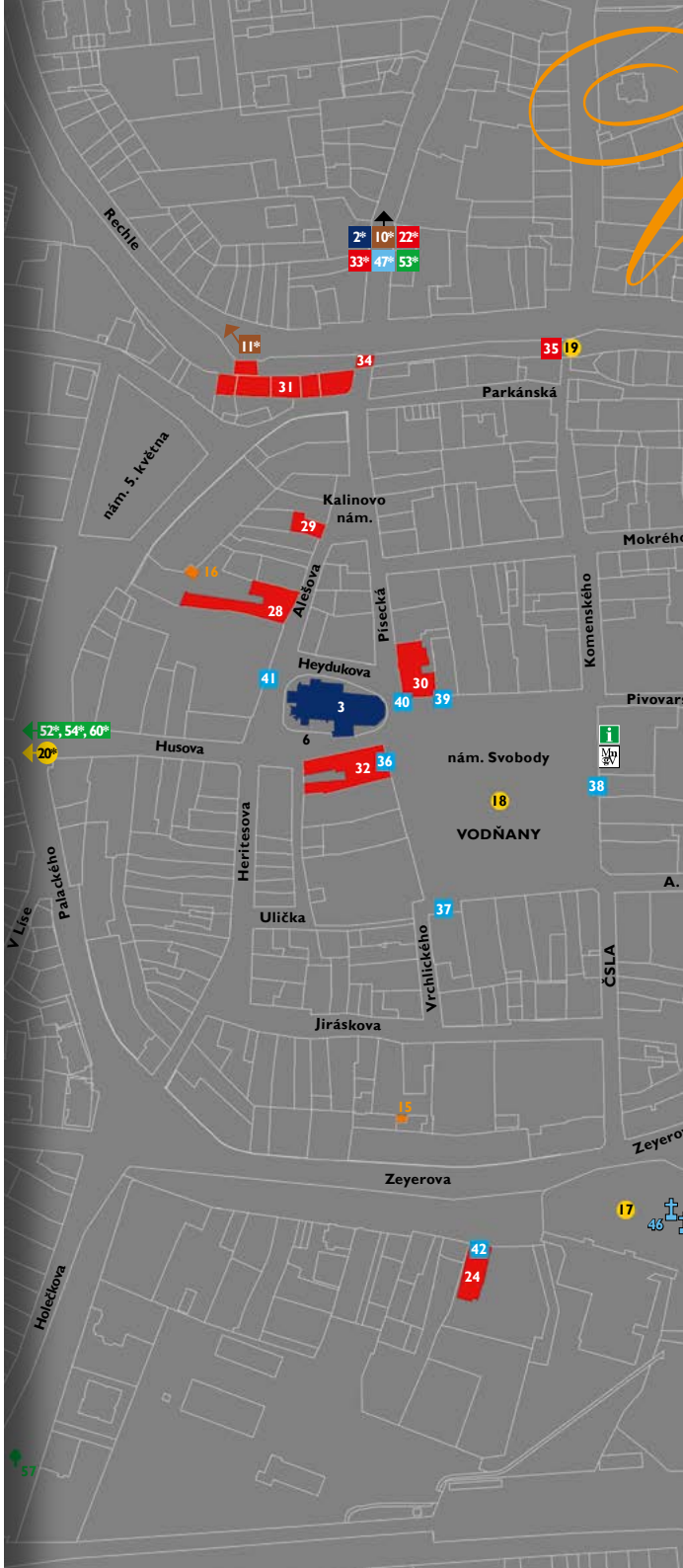
- 12_ Severovýchodní parkánová zeď
(*Barviřská ulice*)
- 13_ Bašta východní (*Mokrého ulice*)
- 14_ Bašta jihovýchodní (*Zeyerovy sady*)
- 15_ Jižní bašta (*Zeyerovy sady*)
- 16_ Západní bašta (*náměstí 5. května*)

Sochy

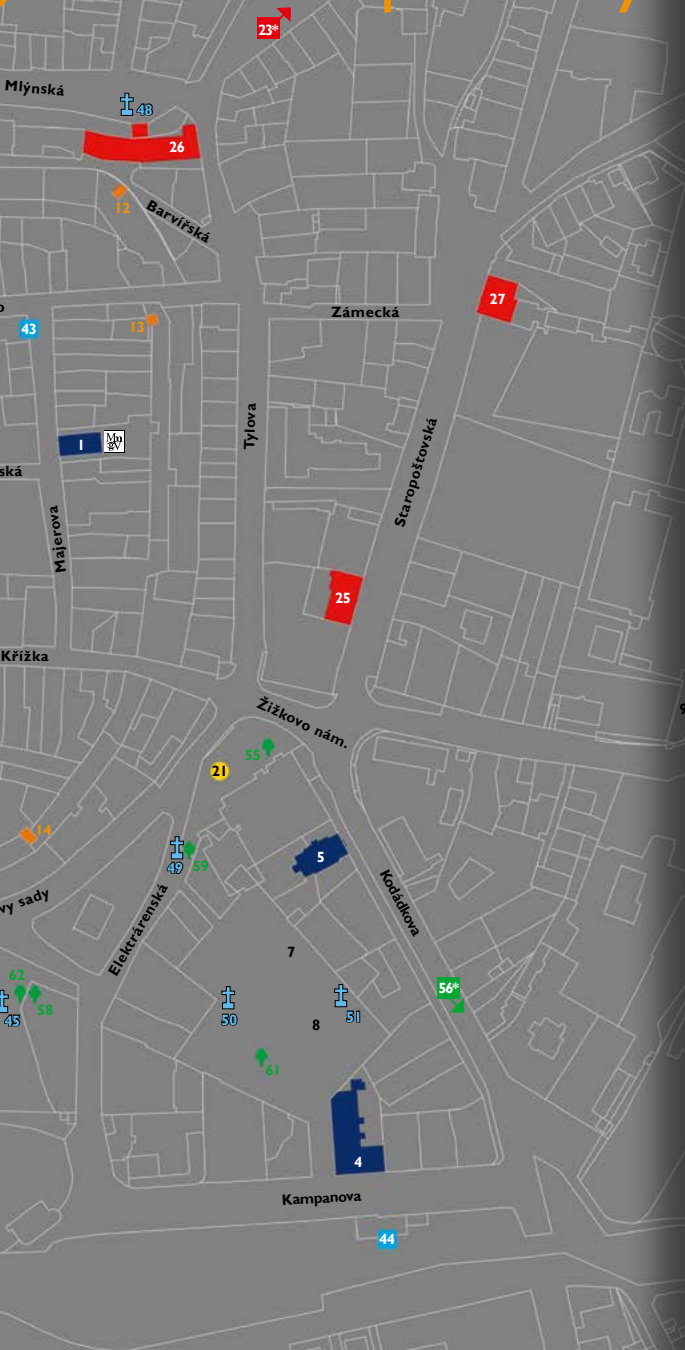
- 17_ Petr Chelčický (*Zeyerovy sady*)
- 18_ Socha Republiky či Svobody – kašna
(*náměstí Svobody*)
- 19_ Sv. Jan Nepomucký – most
(*Mlýnská ulice*)
- 20_ Motýl na květině – areál ZŠ
(*Bavorovská ulice*)
- 21_ Jan Žižka z Trocnova
(*Žižkovo náměstí*)

Významné stavby a památky

- 22_ Most přes Blanici (*Tyršova ul.*)
- 23_ Mlýn Mostecký
(*Staromostecká ulice čp. 315*)
- 24_ Zeyerův dům, tzv. U Čápů
(*Zeyerovy sady čp. 43*)
- 25_ První Zeyerův dům
(*Staropoštovská ulice čp. 162*)
- 26_ Mlýn Řepišů – Žahourů
(*Barviřská ulice čp. 130*)
- 27_ Tzv. zámek
(*Staropoštovská ulice čp. 172*)
- 28_ Děkanství (*Alešova ulice čp. 44*)
- 29_ Barokní dům (*Alešova ulice čp. 39*)
- 30_ Spořitelna (*náměstí Svobody čp. 24*)
- 31_ Mlýn Mayerů
(*náměstí 5. května čp. 118*)
- 32_ Dům s lékárnou (*náměstí Svobody čp. 1*)
- 33_ Rybářská škola (*Zátiší čp. 480*)
- 34_ Historický most (*Písecká ulice*)
- 35_ Most sv. Jana Nepomuckého
(*Mlýnská ul.*)

odňanské památky

Pamětní desky

- 36_ František Herites (1851 – 1929)
(náměstí Svobody čp. 1)
- 37_ Váša Příhoda (1900 – 1960)
(náměstí Svobody čp. 8)
- 38_ Otakar Mokrý (1854 – 1899)
(náměstí Svobody čp. 194)
- 39_ Josef Kajetán Tyl (1808 – 1856)
(náměstí Svobody čp. 23)
- 40_ 50. výročí ukončení II. světové války
(náměstí Svobody čp. 24)
- 41_ M. Jan Kampanus (kolem 1570 – 1622)
(Alešova ulice, čp. 50 budova ZŠ)
- 42_ Julius Zeyer (1841 – 1901)
(Zeyerovy sady čp. 43)
- 43_ Dr. Antonín Majer (1826 – 1880)
(Majerova ulice čp. 164)
- 44_ František Žemlička (asi 1897 – 1945)
(Kampanova uloce, čp. 330 stanice ČD)

Pomníky a památníky

- 45_ Obětem I. a II. světové války
(Zeyerovy sady, park)
- 46_ Obětem komunistické zvěle
(Zeyerovy sady, park)
- 47_ Dr. Theodor Mokrý (1857 – 1945)
(Zátiší, rybářská škola)
- 48_ Mlynářům při řece Blanici za pomoci
v nouzi *(Mlýnská ulice)*
- 49_ Pamětní kámen u stromu třetího tisíciletí
(Elektrárenská ulice, autobusové nádraží)
- 50_ Hrob spisovatele Františka Heritese a jeho
manželky Marie *(park Jana Pavla II.)*
- 51_ Hrob rodiny Mokrých
(park Jana Pavla II.)

Významné stromy

- 52_ Dub letní – *Heritesův dub*
*(mezi železniční tratí a silnicí
u autokempu Pražák)*
- 53_ Lípa malolistá
*(u kapličky vedle budovy Střední rybářské
školy ve Vodňanech)*
- 54_ Lípa svobody I.
(na pozemku ZŠ Bavorovská)
- 55_ Lípa svobody II.
(v parčíku u Domova důchodců)
- 56_ Lípa svobody III.
*(původně v Husově ul., r. 2012
přenesena na Radomilickou ulici)*
- 57_ Strom Dne Země I. *(park v Holečkově
ulici) – červenolistý buk*
- 58_ Lípa česko-rakouského partnerství
(v parku u Kulturního domu)
- 59_ Strom 3. tisíciletí
(Elektrárenská ulice) – lípa malolistá
- 60_ Dub na ochranu proti povodním
(pod hrází Příbramovského rybníka)
- 61_ Lípa česko-polského přátelství
(v parku Jana Pavla II.)
- 62_ Lípa přátelství mezi Slovinskem a Českou
republikou *(v parku u Kulturního domu)*

Století plánů i páry

Určité naděje na oživení obchodu a hospodářského růstu jihočeského regionu v I. polovině 19. století – v období počátků průmyslové revoluce, přinášely plány výstavby umělých kanálů mezi Vltavou a Dunajem i projekt železniční tratě Linec – Č. Budějovice s parním provozem. Mezi těmito městy však byla v letech 1825 – 1832 zbudována pouze koněspřežná dráha, která zůstala v provozu až do roku 1870. Ovšem bez plánované přípojky do Plzně. Ani připravovaná první trať s parním provozem po trase Vídeň – Tulln – Třeboň – Č. Budějovice – Hluboká – Netolice – Vodňany – Čičenice – Protivín – Strakonice – Plzeň se v roce 1864 nerealizovala. Nakonec první parní vlak projel jižními Čechami z Č. Budějovic do Plzně dne 1. září 1868 po dodnes známé a používané trati číslo 190, která však Vodňany míjí, i když vede téměř na dohled. Nelichotivá zásluha na této skutečnosti je často neprávem připisována bývalému starostovi Ferdinandu Maškovi (1859 – 1938), kterému však v době zahájení provozu této dráhy bylo pouhých devět let a nacházel se teprve na prahu období získávání schopnosti a zkušeností budoucího dobrého hospodáře města Vodňan.

Výstavba současné trati číslo 197

Muselo uběhnout téměř třicet let dalšího plánování, než byla 18. února 1892 vydána koncese pro stavbu a provoz železniční trati č. 197 spojující Čičenice – Vodňany – Prachatice. Následně se vytvořila akciová společnost „Místní dráha Vodňany – Prachatice“ se sídlem ve Vídni, která rychlým tempem usilovala nejen o shromáždění dostatečných finančních prostředků, ale i o celkovou realizaci a zprovoznění tratě. Stavba byla zahájena na jaře 1893 a již na konci září téhož roku dokončena.

Strom hrdina

Mezi silnicí a železniční tratí z Vodňan do Prachatic na kraji lesa za zastávkou Pražák roste již téměř 300 let dub letní. Při vyměřování dráhy musel za jeho zachování bojovat vodňanský lékárník, spisovatel a po určitý čas starosta města František Herites, po kterém je od té doby nazýván. Postačilo železnici jen o kousek posunout – o několik metrů. Na konci 70. let 20. století se vyměřovala nová silnice a opět jí měl ustoupit vzácný strom. Tehdejší ředitel vodňanského muzea a galerie Jiří Pazdera však docílil přeměření a posunutí trasy nové silnice – také o kousek. Díky svým zachráncům tak mohl být Heritesův dub vyhlášen v roce 2001 památným stromem. Na návrh žáků Základní školy Alešova ve Vodňanech obdržel v roce 2008 titul „Strom hrdina“.

Slavnostní jízda prvního vodňanského vlaku

Slavnostní otevření dráhy mělo původně proběhnout 17. října, ale slavnost byla uspořádána již v sobotu 14. října 1893. První vlak odjížděl ze stanice Vodňany – Čičenice v 7 hodin ráno. Jízdy se zúčastnili někteří významní představitelé tehdejší samosprávy. Ve stanici Vodňany – město uvítali vlak představitelé města v čele s purkmistrem Fr. Heritesem, spolky, školní mládež a občané. Vlak pokračoval v jízdě již v 7,32 hodin. Slavnost vyvrcholila v Prachaticích, odkud se vlak vracel zpět v 10,30 hodin, aby se v 15,00 hodin téhož dne zúčastnil otevření další šumavské lokálky Strakonice – Vimperk.

Počátky každodenního provozu

Pravidelná osobní doprava začala hned následujícího dne. Ze stanice Vodňany – Čičenice (dnes Čičenice) vyjžděly dva vlaky, a to první v 5,30 hodin s příjezdem do Prachatic v 7,15 hodin, druhý ve 14,40 hodin s příjezdem tamtéž v 16,15 hodin. Zpět dorazily ve 13,00 a v 18,42 hodin. V říjnu až prosinci 1893 bylo přepraveno 18.959 osob a převezeno 5.749 tun zboží. Již v tomto období bylo dosaženo ziskového výnosu. V následujícím roce 1894 bylo přepraveno více než 100.000 osob a více než 31.000 tun zboží. Dne 15. října 1899 byla otevřena trať Prachatice – Volary.

Zajímavé události z Pamětní knihy stanice Vodňany

- 1918** dne 27. října obdržela stanice telegrafickou zprávu od ministra železnic Zahradníka o osvobození a vyhlášení samostatného Československa. Druhý den složili zaměstnanci slib věrnosti nové republice.
- 1925** zaveden na stanici telefon.
- 1926** začal platit nový jízdný řád z Čičenic do Haidmühle a zpět, vlak navazoval na rychlík do Prahy.
- 1929** klesla v zimě teplota prý na -44°C , při které byl zastaven provoz, a v létě drážní budovy poničilo krupobití.
- 1936** dne 10. listopadu byly na přejezdu z důvodu vlastní neopatrnosti při posunu zachyceny odraženými vozy tři ženy. Dvě utrpěly smrtelná zranění. Vlak vykolejil a byl poškozen. Doprava byla po celých 24 hodin udržována přestupováním.
- 1938** z důvodu změny státních hranic (Mnichovská dohoda) nákladní doprava i přeprava osob směřovala pouze do stanice Husinec.
- 1944** dne 16. října byl napaden hloubkovými letci (tzv. kotláři) u zastávky Pražák nákladní vlak, který vezl tři cisterny oleje. Smrtelně byli zraněni průvodčí Vojtěch Mařík a vlakvedoucí Josef Kabát. V místě neštěstí byl po osvobození zbudován kamenný pomník.
- 1945** dne 4. května byla bombardována stanice Čičenice, poté byla zastavena veškerá doprava. Dne 8. května byl ve stanici Vodňany zastřelen partyzán František Žemlička – má zde pamětní desku. Doprava byla obnovena dne 12. května.
- 1952** dne 18. května byl zaveden přímý motorový rychlík „Šumavská střela“ na trati Volary – Prachatice – Čičenice – Písek – Praha a zpět. Jeho provoz byl ukončen až na počátku 90. let 20. století.
- 1961** dne 13. července silná průtrž mračen zapříčinila zatopení stanice vodou do výše 30 centimetrů.
- 1975** bylo na přejezdu u vodňanského nádraží vybudováno a uvedeno do provozu nové zabezpečovací zařízení s automatickými závorami na přejezdu, které však již v roce 1981 byly zrušeny a nahrazeny pouze světelnou signalizací.
- 1986** dne 17. prosince přijel do stanice zvláštní vlak při příležitosti otevření nově zbudované trati Čičenice – Temelín. Předním pasažérem byl tehdejší ministr dopravy Blažek.
- 1993** dne 16. října při příležitosti 100. výročí otevření železniční trati Čičenice – Vodňany – Prachatice projel stanicí parní vlak.
- 2004** dne 22. července se mezi Bavorovem a Strunkovicemi nad Blanicí srazily dva osobní vlaky z důvodu selhání strojvedoucího, který nedovoleně odjel ze stanice Bavorov. Zemřeli dva lidé a 33 osob bylo zraněno.
- 2007** dne 1. září se mezi Bavorovem a Vodňanami srazily dva osobní vlaky opět z důvodu nedovoleného odjezdu z Bavorova. Zraněno bylo 12 cestujících a jeden zaměstnanec dopravce.
- 2010** dne 11. června na vodňanském nádraží skončila dopravní služba. Vodňanští baráčníci uspořádali slavnostní rozloučení s výpravčím a výhybkáři. V „nové“ zastávce Vodňany byl zachován prodej jízdenek.
- 2011** dne 2. února se mezi stanicemi Vodňany – Čičenice srazil osobní vlak s nákladním vlakem. Na místě zemřela jedna žena a dvanáct cestujících bylo zraněno. Škoda byla vyčíslena na více než 5 milionů korun. Trať č. 197 byla v televizních zprávách prohlášena za nejnebezpečnější železnici v České republice za posledních sedm let.
- 2013** dne 7. září projede několikrát stanicí historický parní vlak, který občanům i návštěvníkům Vodňan připomene 120. výročí zahájení provozu.

odňany a rybáři

1_

1_ Střední rybářská škola
(vpravo a uprostřed)

2_

3_

5_

6_

7_

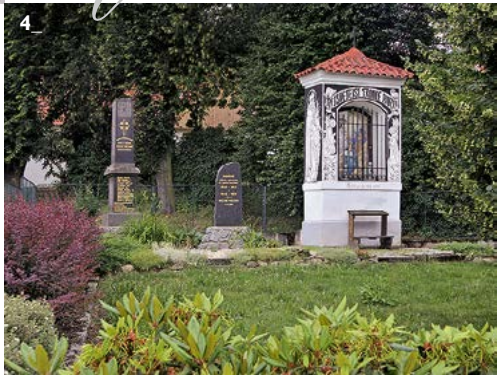
- 5. /6_ Výlov rybníka
- 7_ Školní pokusnictví
- 8_ Pomník lesníka a rybáře Theodora Mokrého
- 9_ Rybářské právo

- 2_ Fakulta rybářství a ochrany vod Jihočeské univerzity
- 3_ Školní pokusnictví
- 4_ Genetické rybářské centrum

odňany – místní

8_

5_

7_

části

6_

- 1_ Hvozd'any
- 2_ Újezd
- 3_ Čavyně
- 4_ Pražák
- 5_/6_ Křtětice
- 7_ Radčice
- 8_ Vodňanské
Svobodné Hory

Muzeum a galerie ve Vodňanech

- 1_ Pamětní síň spisovatele Františka Heritese
- 2/3_ Sál Mikoláše Alše
- 4_ Pracovna a knihovna Františka Heritese
- 5_ Část nálezů zlata z Křepic u Vodňan z roku 1927
- 6_ Pamětní síň spisovatele Julia Zeyera

Vydalo Městské muzeum
a galerie Vodňany v roce 2013
Text: Mgr. Jitka Velková
Foto: Pavel Hrdina

Grafická úprava: Mgr. Štěpán Viktor
Tisková příprava: PTS s.r.o., Vodňany
Tisk: Tiskárna Hemala Písek
Náklad: 5000 ks